

biztosítani fogja. (*Élénk taps.*) Az is természetes, hogy ha a Nyugat embargóra teszi az ércet, úgy velük szemben mi is embargóra tesszük.

Az erőművet azért nem építik hamarább, mert anyagi erőforrásaink szűkösek. Ma – ugyebár Sebestyén elvtárs?²¹ – három és félszeres a fajlagos építési költség?

SEBESTYÉN JÁNOS: Igen!

KISS ÁRPÁD: Egy olyan ország, mint a mienk, ahol négy év óta állandóan kapacitáshiánnyal küszködünk, kétszer is meggondolja, hogy holnapután legyen-e száz megawattos erőműve, vagy hat év múlva atomerőműve. Most tehát az a célunk, hogy a legkisebb fajlagos költségű hőerőművekkel a kapacitáshiánnyon enyhítsünk. Az erőműtervek készítése egyébként ez év decemberében elkezdődik. A szovjet szakemberekre, mint tanácsadókra, azért volt szükség, mert még ilyen tanácsadás mellett is előfordulnak olyan ipari megbetegedések, amelyek feltétlenül elkerülendők, mivel ipari károkat okozhatnak.

Mennyiért vásárolják az USA-ban az urániumércet? Szíveskedjenek megnézni...

SEBESTYÉN JÁNOS: A tavalyi atomkonferencia anyaga közli.

KISS ÁRPÁD: Azt mindenesetre közölhetem, hogy a világpiaci ár felett termelünk, mint ipari ágazataink legnagyobb részében, ennél fogva ez is dotációt igényelne. A világpiaci árak csak a legutóbbi időkben alakultak ki, ha jól emlékszem, ércben uránkilogrammonként tíz dollár körül alakult ki mostanában. Tekintettel arra, hogy a magyar bányászat ipari méretekben még nem folyik, ezért az önköltsége sem alakult ki. Kezdeti stádiumban önköltségi számokra következtetni sem merek még. (*Felkiáltások: Mennyiért adjuk?*) Tekintettel arra, hogy ipari méretekben még nem történik termelés, nem adjuk el.

KÁZMÉR SÁNDOR: Következik Mogyoródi Ferenc. Utána Nagy Elek, a Csepel Fémművek esztergályosa.

MOGYORÓSI FERENC: Azok közé tartozom, akik most végezték el a műszaki egyetemet, és most behívtak tartalékos tiszt tanfolyamra. Mihelyt elvégeztem az egyetemet, kezembe kaptam az oklevelet. Elmentem a MÁV-hoz. Itt mindjárt egy problémám merült fel. A MÁV azt mondta: Lehet, hogy van oklevelem, lehet, hogy nincs, ők ezt nem hajlandók elismerni. Ez volt az első

²¹ Sebestyén János, gépészmérnök, (1911–) a Dunai Vasmű igazgatója, a Nehézipari Minisztérium energetikai miniszterhelyettese.

meglepetésem kint az életben. A másik pedig az, hogy az új műszaki értelmiséget teljes bizalmatlansággal fogadták az üzemben. Ez megmutatkozott abban, hogy amikor bármilyen javaslattal fordultunk az üzem vezetőségéhez, mindjárt azzal utasítottak vissza bennünket: barátom, maga csak tegye le előbb a vasúti szakvizsgát.

A következő problémánk az volt, hogy körülnéztünk az üzemben, és azt tapasztaltuk, hogy régi, tapasztalt mérnökök vannak beosztva osztályvezető-helyettesnek, vagy egyszerű beosztottnak, holott az osztályvezető kisképzettségű volt mozdonyvezető, vagy hasonló. Megkérdeztem az üzemi párttitkár elvtársat, hogy mi erről a véleménye. Azt mondta, hogy ezek az elvtársak azért kerültek osztályvezetői állásba, mert 1945 után káderhiányuk volt, mégpedig itt üzemi viszonylatban műszaki káderek hiányoztak. Felmerült bennünk ez a kérdés, hogy nem mi vagyunk-e már azok az ifjú mérnökök, akik már ezek közé a káderek közé tartozunk? Mi nem élvezzük-e már a párt bizalmát, vagy mi még azokhoz tartozunk, akikkel szemben bizalmatlannak kell lenni? Azt hisszük, hogy nem.

További tapasztalatunk, hogy példának okáért akkor, amikor az ember mint fiatal mérnök, beleszól az üzemnek olyan problémáiba, amelyeket minisztériumi fórumról oldanak meg, akkor azt tanácsolják, hogy jobb, ha ehhez a témához nem szól hozzá. Például az történik, hogy bemegyek az egyik osztályra, ahol az osztályvezető azt mondja nekem, hogy az osztály munkáját 50 százalékos létszámmal meg tudná oldani. Erre azt kérdezem, miért nem építenek le, mire azt felelte: Ja, barátom, akkor engem megvernének. És amikor az ember azt mondja: Majd én szólok, erre azt feleli: Ne szóljon, mert akkor esetleg ő kerül erre a sorsra. Így fogadják egyes helyeken az új, ifjú műszaki értelmiséget. Azt hiszem, hogy ez mindnyájunk problémája. Szeretném, ha megvizsgálnák központi fórumról, és másként viszonyulnának azokhoz, akik már nem bizalmatlanok, hanem a megbízható elemekhez tartozunk.

Egy további dolog: ha az ember valamilyen műszaki problémában javaslatot tesz, akkor megkérdezik, hogy milyen folyóiratból, vagy honnan vette, és ha nincsen valamilyen alapja arra, hogy valamelyik külföldi folyóiraatra támaszkodjon, akkor mosolyognak rajta, és nem veszik figyelembe. Hiába mondja, hogy az egyetemen tanulta, azt mondják: Maga még fiatal!

Egy további dolog, hogy az üzemekben igyekeznek a szovjet folyóiratokat egy az egy arányban lemásolni. Kérdelem, hogy nem kötelességünk-e nekünk, műszakiaknak valamilyen magyar technikai színvonalat, önálló magyar technikai színvonalat megteremteni, és nemcsak a külföldre támaszkodni. A fiatalságnak az a feladata, hogy önállóan oldja meg a feladatokat.

Már az egyetemen felvetődött egy másik problémánk, ez pedig az volt, hogy jöttek az új első évesek és arról panaszkodtak, hogy a középiskolában mennyit kellett nekik tanulni. Ezt a panaszkodást egészen komolyan vették, holott semmi

alapjuk sincs rá. Sajnos a mi középiskolásaink általános intelligenciája nagyon alacsony. Miért? Azért, mert közoktatásunk talán azt veszi alapul, hogy minél többen elvégezhessek az iskolát és azért – mondjuk – nem követeli meg azt a magas színvonalat, amelyet meg kellene követelni. És mi volt nálunk a műszaki egyetemen? Három félévet leszámítva, kettőzött munkát el tudtunk volna végezni. Mi tehát a tanulság? Az, hogy nem használták ki az új értelmiség tehetségét úgy, ahogyan a magyar ipar értékesíthetné. Most tehát azt javasolom, hogy fordítsanak nagyobb gondot a mérnökképzésben a minőségre és nem a mennyiségre! Mert csak egy előadónknak a szavát tudom idézni: Egy rossz mérnök többet árt a magyar iparban, mint ha húsz jó hiányzik. Azt hiszem, hogy igaz van. (*Felkiáltás: Ez önkritika volt? – Felkiáltások: Idő! Idő! – Taps.*)

Egy másik ilyen felmerült probléma az, hogy... (*Felkiáltások: Idő!*)

KÁZMÉR SÁNDOR elnök: Szólásra következik Nagy Elek, utána Mosóczi Ferenc.²²

NAGY ELEK: Elvtársak! Én fizikai dolgozó vagyok. A volt Rákosi Művekben, a Csepel Vas- és Fémművekben dolgozom, horizontál esztergapadon. Mégis eljöttem ide a Petőfi Körbe, mert érdekel, és mert mi, fizikai dolgozók nagyon keveset hallunk a Petőfi Körben lefolyó vitákról. Csak annyit, amennyit ír a napilap, az újság.

Megmondom, hogy bizonyos fals képet alakítottam ki magamban, mint ahogy ma meggyőződtem róla, mert sokkal érdekesebb és értékebb dolgok is felmerülnek, mint azok a bizonyos hozzászólások, amelyeket annak idején élesen kidomborított a sajtó. Szokjanak hozzá az elvtársak, hogy lassanként egyre több fizikai dolgozó is el fog jönni ezekre a vitákra. (*Nagy taps.*) Nagyon érdeklődnek a fizikai dolgozók ezek iránt a kérdések iránt. Ma is harc folyt az üzemben a belépőjegyekért, a meghívókért. Legalább ötven kérdezték, hogy van-e már meghívóm. Nem tudjuk pontosan, hogy kell-e vagy sem, de már zugpiaci árakat is hajlandók adni, (*Derültség.*) mint ahogyan időnként az *Irodalmi Újság*ért is 10 forintokat²³ kínálnak.

Rátérve a lényegre: érdekel bennünket a műszaki fejlesztés. Mi közvetlenül az Önök munkájából élünk, közvetlenül az Önök munkáját hajtjuk végre, valósítjuk meg a gyakorlatban. Természetesen senki sem kérdezi, hogy könnyebb, vagy nehezebb körülmények között, fejlettebb, vagy fejletlenebb technológiával több vagy kevesebb pénzt bírok-e keresni, mint ahogy ez Önöket is érdekli. Nekem az

²² Kázmér Sándor átadja az elnöki tisztelet Hegedűs B. Andrásnak.

²³ Az *Irodalmi Újság* hivatalos ára 1 forint volt.

a nézetem, ami itt a felsorolásokban is elhangzott, hogy a műszaki fejlesztés kérdése nem is annyira műszaki kérdés, hanem inkább gazdaságpolitikai és pénzügyi-politikai kérdés. Én is egyetértek ezekkel a problémákkal, mert nálunk az üzemben is ezek a problémák vetődnek fel.

Nem tudok átfogó képet adni az elvtársaknak a magyar iparról. Én csak egy nagyobb műhelyben dolgozom, Közép-Európa legnagyobb szerszámgyégyárának egyik műhelyében. Nem tudok az uránércekről, de tudok arról, amit látok és bizony nagyon rosszat látok. Műszaki fejlesztés nálunk több mint négy-öt esztendeje nem volt. Ugyanazzal a technológiával forgácsolok ma, mint négy évvel ezelőtt. Ugyanazokat a szerszámgépeket, több-kevesebb – inkább kevesebb, mint több – konstrukciós változtatással készítjük a világpiacra most is, mint készítettük ezelőtt pár esztendeje. Ugyanakkor azonban meg kell mondanom azt is, hogy az újságok elég gyakran írták, hogy fejlődött a technológia, jobb a géppark, termelékenyebb a munka. És bizony itt-ott megcsappant a bérünk. Tisztában vagyok azzal, hogy a bér nagyon sokszor úgy csökkent, hogy kijött, hogy x munkadarab értékéből le kell venni ennyi és ennyi percet, mert az üzemre ennyi van kiróva. Konkrétan, a mi esetünkben, a nagyműhelyre 33 százalék jutott. A műszaki értelmiségiek, a technikusok vagy a műszaki tisztviselők nekiálltak és ehhez a megállapított normához gyártottak technológiát. Felteszem azonban a kérdést, hogy ha ilyen módon megy, akkor végeredményben beszélhetünk-e műszaki normáról, vagy pedig ez a norma is csak egy becsült norma, amelyet majd újra műszaki alapokra kell helyezni. Mert a mi gépeink négy év alatt ebben a mennyiségi hajzában annyira leromlottak, olyan rossz minőségűvé váltak, hogy század-milliméteres tűrésekkel kell dolgozni olyan gépen, amelynek pontossága tizedben-kéttizedben fejezhető ki. Vagy műszaki fejlesztés-e az, ami üzemünkben elkezdődött: megcsinálták a tárcsamarót, kipróbálták, ugyanakkor fényképezték is, mikor kipróbálták. Jó pár ezer forint! Műszaki fejlesztésnek nevezhető-e, hogy csoportmarókat kezdenek használni? Nyilván felsőbb noszogatásra több tízezer forintot befektettek a csoportmaróba és hat hónapja ott porosodik. De fényképet csináltak róla, bemutatták, közhírré tették, de minden maradt a régiben, tehát nem alkalmazzuk ezeket az új technológiákat. Szerintem ez a fotósoknak volt műszaki fejlesztés, de nem nekünk! (*Taps.*)

Nincs pénz a kutatásokra és egyebekre. Valóban így néz ki, de tudunk mi javasolni! A meglévő technológiának, a termelés műszaki feltételeinek felülbírálatával, józanabb gazdálkodással meg tudnánk takarítani annyit, hogy – nem tudom, összeg szerint mennyi a beruházási keretük a kutatóintézeteknek – hogy még fel bírának állítani jó pár üzemi vagy központi intézetet. De nagyon drága luxus, amikor megcsinálnak 4-500 000 forintért készülékeket, körülbelül 1920-as technológiai adatok alapján és le bírunk rajtuk forgácsolni három öntvényt. A felületi kéreg kemény, mert hőkezelés már nincsen. (*Taps.*) Három darabot le

bírok rajta forgácsolni, utána vagy kiselejtezik a készüléket úgy, hogy például a mi háború alatti légvédelmi pincéink tele vannak tömve milliós készülékekkel, vagy pedig, amikor felszólunk, hogy cseréljék ki a vídiakést keményfémre, azt a választ kapjuk, hogy az talán 10-15 000 forint és annyi pénzünk nincsen.

Érdekes tünetek vannak a mi üzemünkben. A horizontálos csoport, a művezető mind gyalus. Kiváló horizontálosaink mentek el idegen cégekhez. Ugyanakkor kénytelenek hozzá nem értő embert kinevezni művezetésre. Művezetéssel, mint ilyennel nagyon gyéren lehet találkozni, inkább csak a diszpécsterszolgálatban.

Én négy év alatt egyszer voltam a kőbányai szerszámgyárban bemutatón. Nálunk, sajnos, nincs megszervezve, bár nekünk olcsóbb lenne megszervezni, mert nekünk csak át kellene menni a Csepel Vasművekbe. De belépővel! Mert csak így közlekedhetünk saját gyárainkban. (*Taps.*)

Úgy vélem, hogy az elvtársak kívánalma jogos a külföldi utazásra. De nekünk is jogos kívánságunk, hogy nézhesse meg a magyar legalább a másik portát (*Taps.*), hogyan áll ott a széna, mert a jelen pillanatban úgy érezzük, hogy nem jól áll.

Bennünket nem ösztönöz a műszaki fejlesztésre semmi, pedig mi is tudnánk. Elismerem, hogy a miniszter elvtársak jobban tudják irányítani a minisztériumot, mint esetleg mi, de én jobban tudok horizontálni, mint a miniszter elvtárs. (*Taps.*) És én is szeretnék továbbfejlődni, de vajmi kevés lehetőségem van rá. Az elvtársakban látok reménységet arra, hogy valamilyen formában nekünk is megteremtik ezeket a lehetőségeket. Ha kijön hozzánk az üzembe egy fiatal mérnök, nyilván tele a tarisznyája, a feje, mind szeretne dolgozni, ugyanakkor azonban berakják őket az irodákba. Jellemző adatokat tudnék felsorolni. Egyetlen üzemvezetőnek sincs mérnöki végzettsége, nem beszélve a gyárigazgatókról és egyebekről. (*Ütemes taps.*) Nagyon furcsának tartom ezeket a dolgokat, mert véleményem szerint a műszaki fejlesztés elsősorban mérnöki probléma. Az a mérnök azonban, akit betesznek egy szerkesztői irodába és másológépeket végeztetnek vele, az nem nagyon sokat fog tenni a műszaki fejlesztés érdekében. Az előbb elmondottam, hogy mi sem fogunk. Azért nem, mert nem vagyunk érdekelve sem a minőségi munkában, sem a műszaki fejlesztésben. Arra törekszünk, hogy éppen hogy átcsússzunk a meón,²⁴ mert akkor többet kapunk. Igyekszem 200 százalékot csinálni. Senki nem fizeti meg nekem, ha a furatot finom kaliberrel csinálom. Három-négy század a tűrés. Még öttel is elengedik. Ez ösztönöz. Meg kell értenünk, hogy a szocialista öntudat, a munkafegyelem megnyilvánul ugyan, de puszta szocialista öntudatból megélni nem lehet. (*Taps.*) A piacról élünk.

²⁴ Minőség-ellenőrzési osztály.

Az üzemben kiadtak egy brosúrát, hogy fejlesszük a gyártmányokat. Beadtam egy javaslatot. Részleteiben nagyon érdekes. Bent volt hat hónapig. Visszakaptam: „Az elvtárs javaslata érdekes, de mi közben kiadtuk a szerkesztőknek, ők fogják megoldani.” Miért rabolták el tőlem azt a sok időt?! Rajzolgattam, számígtattam, de eleve érdektelenné vagyunk téve. Az újítások ügye évekig elhúzódik.

Ugyanakkor vannak olyan rendeletek, amelyek megint a pénzre vetődnek vissza. Leveszik vagy nem veszik le a normát. Bürokratikus intézkedések is akadályoznak bennünket. Van például a KGM-nek egy rendelete arról, hogy a művezető köteles betartatni velünk a technológiai utasítást, senki sem térhet el tőle. Mert – a következő bekezdés – ha valamely művezető észreveszi, hogy valaki fejlettebb technológiával dolgozik, akkor haladéktalanul jelentenie kell a munkaügyi osztálynak a norma végett. Fából vaskarika! Ha betartja, akkor hogyan veszi észre?! (*Taps.*)

Ezek a dolgok is kötnek bennünket és nem tudunk normálisan dolgozni. Kiölik bennünk az érdeklődést. Nem véletlen, hogy mi érdeklődünk ezek iránt a viták iránt. Egyéni nézetem szerint az egész műszaki fejlesztés kérdése elsősorban politikai, gazdasági, gazdaságpolitikai kérdés. Ezen a téren kell valamilyen rendet csinálni.

Amit elmondottam, az egy csepp a tengerben. Mindenki tudna többet mondani. Tőlem nagyobb nem telik. De a tengernek egy cseppjében is benne van az egész tenger. Vegyék az elvtársak úgy, hogy mi így látjuk és bizony nagyon sokszor haragszunk Önökre azért, mert magukban látjuk az indítóokat, hogy javaslatunk nem megy tovább, vagy nincs megoldva. Ezekből a vitákból azonban látjuk, hogy nem egészen így áll. Úgy látom, hogy én sem tudok és senki nem fog tudni átfogó képet adni arról, hogyan lehetne megjavítani ezeket a helyzeteket. Salvus víz erre nincsen, ez közös munkából fog kijönni. Inkább arra kérem az itt lévő műszaki elvtársakat, hogy többet foglalkozzanak velünk, hogy a munkások is többet keressenek. Hiszen sokszor szeretnénk mi valami nagyot csinálni, minden ember szeretne, de nem tudunk. Nem áll módunkban. Önök nagyon keveset foglalkoznak velünk. Pedig a júliusi határozat óta fel kell keresni a minisztériumoknak, a tömegszervezeteknek a dolgozókat. Azóta is jönnek technikusok látogatni az üzemekbe – de az bizonyos, hogy nem láttunk egy minisztert, miniszterhelyettest, vagy szakszervezeti vezetőt, aki lejött volna hozzánk, és beszélt volna a mi problémáinkról. Feltételezem, hogy önökkel is ugyanígy áll a helyzet. Próbáljunk tehát valamit segíteni ezekben a kérdésekben. (*Hosszan tartó, élénk, ütemes taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Nagy elvtárs hozzászólását nagy örömmel hallgattuk valamennyien – és azt hiszem, valamennyiünkben felmerült az a kívánság, hogy a jövőben a Petőfi Kör rendezvényeire minél nagyobb számmal

jöjjenek el munkások, akik meghallgatják az itt elhangzott véleményeket. (*Élénk közbeszólások: A Sportcsarnokba!*) Ezért felkérem azokat az elvtársakat, akik érdeklődnek a Petőfi Kör vitái iránt, hozzák magukkal barátaikat. (*Élénk közbeszólások: A Sportcsarnokba!*)

Egy kérdés, illetve bírálat érkezett az elnökséghez: (*Olvassa.*) „Kérjük, hogy határozottan utasítsák rendre azokat, akik sértő módon és durván bekiabálnak a hozzászólások alatt – amint az előző hozzászólás esetén, Mogyorósi elvtársnál tették. Ezzel azt a szellemet hozzák be, amelyet eddig minden hozzászóló elítélt. Felháborító az ember, a műszaki ember lebecsülése. Tiltakozunk az ilyen formában megnyilatkozó emberi önérzet megbántása ellen, és éppen az új, fiatal műszaki ember lebecsülése ellen.” (*Élénk taps.*)

Weissburg János, a Híradástechnikai Ipari Kutatóintézetből, azt kérdezi, hogy miért nem szüntetik meg a kutatók és tervezők újítási tevékenységét korlátozó jogszabályokat. Azt mondja: elhangzott az a kijelentés, hogy sokan akarnak hozzászólni a híradástechnika területéről. Ez nem véletlen, mert ezen a területen valamikor az élen voltunk – ma le vagyunk maradva. Ki van tűzve országos feladatként: hozzátok be ezt. Be is akarjuk hozni, ezért sok a problémánk. Ezeket akarjuk itt elmondani. Mondanivalónk nemcsak egyéni, hanem sok tekintetben közérdekű és országos jellegű.

Következik Mosóczi Ferenc elvtárs. Utána Fischer Ferenc elvtárs, a Híradástechnikai Ipari Kutatóintézetből.

MOSÓCZI FERENC: Kedves elvtársak! Az első hozzászólásban szó volt a legutóbbi értelmiségi határozatról. Nem értek egyet azzal az elvtárral, aki erről a határozatról úgy beszélt, mint amely sok problémánkat megoldotta. Sajnos, nekem a gyakorlatból az a benyomásom, hogy ez az értelmiségi határozat – sok helyes megállapítása ellenére is – a gyakorlati végrehajtás során nagyon sok nézeteltérést szült az értelmiségiek között. Miben látom ezt, mint kutatóintézeti dolgozó? Nálunk – az értelmiségi határozat végrehajtásának eredményeként – kiéleződött, elmélyült a harc az adminisztratív és a műszaki dolgozók között amiatt, hogy a végrehajtás során anyagi előnyöket élveztek a műszakiak. Ez nagyon helyes, és ennek örültünk is mindannyian, azonban az a körülmény, hogy az értelmiség másik részét a kutatóintézetekben nem juttatták anyagi előnyökhöz, oda vezetett, hogy bizonyos nézeteltérések még jobban felszínre jöttek.

Ezért arra szeretném felhívni a figyelmet, hogy az értelmiségi határozat végrehajtásakor nagyobb körültekintéssel foglalkozzanak az egyes minisztériumok. Megemlítem, hogy például a vegyipari minisztérium kötelékébe tartozó kutatóintézeteknél még nem rendezték azokat a kérdéseket, amelyeket elhatároztak, és a fizetésjavításokat, amelyeknek ösztönzőleg kellett volna hatniuk, még mindig

nem hajtották végre, például a Fémipari Kutatóintézetben, holott a mellette lévő Vasipari Kutatóintézet és mások is megoldották.

Szeretném felvetni azt a problémát, vajon létezik-e a fiatal és az öreg műszaki értelmiség között különbség? Helyes-e nekünk erről a kérdéstről ezen a fórumon is úgy beszélni, hogy fiatal és öreg műszaki értelmiség. Véleményem szerint helyesebb volna, ha a köztudatban a problémát nem úgy vetnénk fel, hogy a fiatalok és öregek közötti nézeteltérés és a fiatalok előtérbe helyezése, illetve az öregek háttérbe szorítása, vagy akár megfordítva – hanem inkább úgy kell felvetni a problémát, hogy megvalósítjuk-e azt az elvet, hogy a műszaki értelmiségieket szakképzettségük szerint megfelelően értékeljük akár fiatalokról, akár öregekről van szó –, vagy pedig elnyomunk egyes tehetségeket, akár fiatal-, akár öregkorban legyenek is azok.

Azt hiszem, hogy ha a megkülönböztetést nem tesszük meg más szempontból, csak a képzettség és a rendszerünk érdekében kifejtett tevékenység alapján – értem alatta elsősorban a műszaki tevékenységet –, akkor nyitott kapukat döngötünk.

Szeretném felvetni, hogy vajon segíti-e napjainkban a bizalom az értelmiség, konkrétan a műszaki értelmiség munkáját, amellyel felső társadalmi és kormányzati szervek az értelmiségiek felé fordulnak. Vajon nem volna-e szükség arra, hogy nagyobb bizalommal viseltessünk mind az üzemi, mind a kutatóintézeti munkában foglalkoztatott műszaki értelmiség iránt? Nem volna-e helyes nagyobb hatáskört adni az üzemi kutatómunkában a műszaki értelmiségieknek? Nem volna-e helyes a vezető munkakörökben szakembereket alkalmazni? (*Élénk taps.*) Gondolok az üzemi munkára, elsősorban arra, de általában az irányító munkára, a minisztériumokra, a Tervhivatalra is. Sokkal eredményesebb és határozottabb intézkedések születnének akkor, ha a felső irányítást is hozzáértők végeznék.

Van egy általános kutatóintézeti probléma, mégpedig az, hogy a kutatóintézetek kísérleti adatai és elért eredményei már körülbelül fele-fele arányban nem titkosak. Ez azonban még mindig nem biztosíték arra, hogy azokat hasznosítsák is a műszaki fejlesztés különböző feladatainak megoldásánál. Nagyon kevesen építik be az üzemek terveibe a kutatóintézetek eredményeit. Ennek nemcsak az az oka, hogy a kutatóintézetek nem propagálják kellőképpen az eredményeiket. Itt is lehetne nagyobb aktivitást kifejteni és nagyobb lehetőségeket nyújtani a kutatóintézeti eredmények propagálására. De az is fennáll az üzemeknél, hogy nem azért nem vezetik be az új eredményeket, vagy az új műszaki technológiákat, mintha féltékenyek volnának, hanem azért, mert olyan megkötöttségek vannak az új technológia bevezetése terén, hogy a fennálló rendelkezéseket nem lehet áthágni. Azonkívül anyagbeszerzési nehézségek vannak, ami miatt a prototípusok elkészítése hosszabb időbe telik, mint amennyit az a bizonyos berendezés

produkál, vagy pedig az az eset áll fenn, hogy mire a prototípussal az intézet elkészül, akkorra már nem időszerű.

Ezért javasolom, hogy a műszaki segítségről szóló sok beszéd helyett olyan átfogó intézkedés lásson napvilágot, amely nagyobb súlyt ad a kutatóintézetek munkájának, és nagyobb lehetőségeket ad a kutatóintézetek eredményeinek megvalósításához az egyes üzemekben.

Az elvtársak általában beszéltek a kutatásról. Itt szeretném hangsúlyozni azt a nézetet, hogy mivel kevés pénzünk van, ezért az anyaggazdálkodás terén centrálisabban kell gazdálkodni, ezt mondta Kiss Árpád elvtárs. Véleményem szerint a kutatásokra sincs olyan sok pénz, hogy a nagyszámú – azt hiszem, hogy hatvan – kutatóintézet egymástól függetlenül, egymástól eltitkolva végezzen kutatásokat. Ebből sok eredménytelen munka származik, ami felesleges pénzkiadással, valamint szellemi értékek elpocsékolásával jár. Például arra vezet, hogy a hazai kokszyártás kérdéseinek megoldásával nem a nehézipari kutatóintézet foglalkozik elsősorban, amelynek ez a feladata volna, hanem ezzel a problémával még két-három kutatóintézet foglalkozik, nagyon sok esetben nem kellő koordinációval. Viszont olyan kutatóintézetek, mint például a bányászati kutatóintézet, amelynek a magyar szénkincs helyes és gazdaságos kinyerését kellett volna célul kitűznie, foglalkozik kokszosítási kérdésekkel, és a sztálinvárosi kokszyolómű különböző berendezéseit akarja rendbe hozni. Tehát, fektessünk nagyobb súlyt a kutatóintézetek munkájának koordinálására. Legyen egy centrális szerv, amely egybehangolja a kutatóintézetek problémáit, és ha szükséges, ugyanazon problémának a megoldására több kutatóintézet a kutatóit is fogja össze.

Máté György elvtárs azt vetette fel, hogy van-e biztosíték arra, hogy gazdaságpolitikánk, amely most úgy néz ki, hogy helyes úton halad, meg is oldja azokat a feladatokat, amelyeket célul tűzött ki? Ezzel kapcsolatban csak egy gondolatot szeretnék felvetni. Azt az iparpolitikát, amelyet most kormányunk és pártunk kitűzött, nehéz megvalósítani olyanokkal, akik az első ötéves terv feszítéséért harcoltak; nehéz megoldani olyanokkal, akik az első ötéves terv során nem a dolgozók érdekeit képviselték. (*Élénk taps.*) Nehezen tudom én elképzelni, hogy azok, akik tegnap még a „mindent bele a nehéziparba!” célért agitáltak, ma képesek lennének magukat becsületesen átállítani a nép érdekében végzett gazdaságpolitika megvalósítására. (*Élénk taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Hozzászólásra következik Fischer Ferenc elvtárs. Utána Demeter József elvtárs, a Magyar Optikai Művektől.

FISCHER FERENC: Ha a magyar iparfejlesztés problémáiról beszélünk, akkor szükséges, hogy egy pillantást vessünk az elmúlt évek során elkövetett hibákra, amelyeknek következménye a magyar ipar leromlása. Ez mind a nyugati

államok, mind a népi demokratikus országok iparához képest lemaradásra vezett. Úgy néz ki, mintha a magyar ipar irányítói még ma sem lennének tisztában azzal, hogy tulajdonképpen mit kellene fejleszteni Magyarországon. Pedig erről az utolsó időben gyakran esik szó.

Példaképpen megemlítem a magyar híradás-technikai ipar helyzetét. Ez az iparág a magyarországi viszonyoknak a legjobban megfelel, mivel munkaigényes, és kevés nyersanyagra van szükség. Magyarország egyik legjobb exportcikke volt a háború előtt és a háború után a rádiócső és az izzólámpa, és minden épeszű embernek az volt a véleménye, hogy ezt az iparágat, amelyből az ország – persze csak részben – él, modernizálni és fejleszteni kell, hogy lépést tudjunk tartani a külföldi vállalatok gyors fejlődésével.

Nem ez történt. Iparunk vezetői úgy vélekedtek, hogy ezt a fejlődést csak fejteni kell, de enni adni neki nem szükséges. (*Taps.*) Így nem került sor új gépek vásárlására, modernizálásra, gyártmányfejlesztésre. A perspektivikus kutatásokat pedig, amelyeket az egyes kutatóintézetek folytattak, egyenesen károsnak tekintették. A haszon, amelyért többek között a híradás-technikai ipar dolgozik, különböző kalandos vállalkozásokra lett elherdálva. (*Taps.*) Felépült egy olyan óriási arányú nehézipar, amelynek Magyarországon nincs megfelelő nyersanyagbázisa. (*Taps.*) Még citromültetvényekre, tea- és gyapottermelésre is jutottak százmilliók, csak éppen a biztosan jövedelmező iparágak nem kaptak megfelelő anyagi segítséget. (*Taps.*) Azt a kevés pénzt, amely ezeknek a gyáraknak rendelkezésére állott, csupán arra használták fel, hogy régen elavult, nagy terjedelmű, de kis teljesítményű gépek duplikálásával még jobban fokozzák a mennyiségi termelést. A helyzet ezzel csak romlott. Helyszűke miatt viszont modernizálásra akkor sem került sor, hanem építeni kezdtek és az új épületeket ócska gépekkel megtölteni.

Az idősebb, tapasztalt szakemberek látták ezeket a hibákat, és megmondták a következményeket, minek folytán eltávolították őket. (*Taps.*) A vezető pozíciók a kontraszelekció következtében szűk látókörű, tudatlan emberekkel teltek meg és azt a rablógazdálkodást, amely következett, nyugodtan a dilettánsok rémuralmának nevezhetjük. (*Taps.*) A többtermelést nem ésszerű fejlesztéssel és modernizálással, hanem munkaversennyel és normaszűkítéssel akarták elérni. Nem látták be, hogy ha a munkabérben filléreket takarítanak meg, akkor az ésszerűtlen munkatempó miatt emelkedő selejtben milliókat veszítenek. (*Taps.*) A technológiai fegyelem felbomlott. De nemcsak műszaki vonalon, hanem adminisztratív vonalon is egyre rosszabb a helyzet. A legkülönbözőbb felsőbb szervek mindig más és más mutatószámokat és kimutatásokat kértek úgy, hogy a műszaki gárda egyre kevesebbet ért rá a termeléssel foglalkozni.

Egy további súlyos hiba, ami még ma is fennáll, hogy egyes felelős vezetők még mindig nem látják be, hogy az optimális termelés nem százszázalékos

kihhasználás esetén érhető el. Ez pedig nemcsak a százszázalékos gépkihhasználásra vonatkozik, hanem az ember kihhasználására is. A géppark egy bizonyos részének jól karbantartott állapotban tartalékban kell maradnia. De nem lehet sem a tervező, sem a gyártásirányító mérnöktől, technikustól, vagy egyéb fizikai dolgozótól sem azt kívánni, hogy naponta 480 percig robotoljon, mint egy gép. (*Taps.*) Az ember sokkal eredményesebben tud dolgozni, ha ráér néha gondolkodni, amire különben a hajszolt munka nem hagy időt. (*Taps.*)

És a fiatal értelmiség helyzete? A fiatal mérnökök a gyárakban gyakran nem találták meg helyüket. A felsőbb vezetés tehetetlensége és durva hibái demoralizálták őket és elment a munkától a kedvük. Hozzájárult még ehhez az is, hogy a legtöbb esetben nem kaptak tehetségüknek és képességüknek megfelelő munkakört. Mindezt olyan körülmények között, hogy inkább másfelé pályáztak, például tanszékekre és egyéb helyekre.

Az előbb elmondott hibák javításának legfontosabb feltétele – a szakemberek helyes felhasználása. Nem remélhető, hogy a magyar ipar talpra álljon, ha nem gondoskodunk elsősorban arról, hogy a felelős állásokat megfelelő tudású és tapasztalatú szakemberekkel töltsük be. (*Taps.*) A ma még mindig alárendelt munkakörben dolgozó idősebb, tapasztalt mérnököknek tudásuknak és tapasztalatuknak megfelelő szerepet kell adni a magyar ipar vezetésében. A fiataloknak pedig lehetőséget arra, hogy tanuljanak.

Még egy kérdést szeretnék röviden érinteni: A magyar híradástechnika ma olyan állapotban van, hogy nem hiszem, hogy apró kis organizatorikus, illetőleg adminisztrációs ténykedésekkel és intézkedésekkel rendbe lehetne hozni. Itt van például a kutatóintézeteknek a helyzete. Sok helyen azt hangoztatják, hogy a kutatóintézeteket – amelyek hosszú és sok átszervezés után végre egyszer megállapodtak és most kezdenek végre rentábilisan dolgozni, eredményeket létrehozni – hozzá kell csapni a gyárakhoz. Véleményem szerint ez nem változtatna semmit, mert a kutatóintézetek, például a híradástechnikában, ma is híradástechnikai problémákkal foglalkoznak, ugyanúgy, mint az átszervezés után. Nem hiszem ellenben, hogy ha egy dezorganizált gyár mellé egy kutatóintézetet helyeznek – amely pillanatnyilag jó kezekben van – az lényegesen fog segíteni a gyáron. Az Egyesült Izzóban például az a helyzet – hogy ezt a legnagyobb híradástechnikai gyárat említsem –, hogy ma többet termel, mint amennyit a gyár adottsága és felszereltsége, gépi berendezése szerint termelnie szabad volna. Még modernizálás esetén, tehát jó gépek beszerzése esetén, nagy teljesítményű gépek beszerzése esetén sem lehetne azonnal 50 vagy 20 százalékkal emelni a tervet. A mai viszonyok mellett viszont, amikor egyelőre még úgy néz ki, hogy kezdeményezés sem történt gépek behozatalára, egyetlenegy lehetne csinálni: a gyártási mennyiséget csökkenteni, hogy legalább olyan minőségi szintet tudjunk tartani, amely megfelel a mai vákuumtechnikai gyártmányoknak és a világszínvonalnak. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS: Demeter József elvtárs következik a Magyar Optikai Művekből. Utána Sárosi Lajos elvtárs a Földalatti Vasúttól.

Néhány ügyrendi javaslat érkezett, szeretném felolvasni őket. Az egyik: „Kérjük a többi hallgatókat, hogy kicsit kevesebbet tapsoljanak, mert elveszik a hozzászólók 10 percének értékes idejét.” Azt hiszem, hogy ezzel egyet lehet érteni. (*Nem.*) Fenntartom álláspontomat. (*Felkiáltások: Mi is!*) Akkor az elvtársak tovább fognak tapsolni. (*Taps.*) Mindenesetre köszönöm, amit én kaptam.

Lóránd Sára²⁵ elvtársnő tájékoztató levelet írt ide, amely a következőképpen szól: „A tárgyilagosság kedvéért szeretném közölni, hogy 1954-ben Nagy Imre aláírással kapott a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Titkársága egy MT-rendeletet, amelyet ténylegesen az MT nem tárgyalt meg és amely arra kötelezett bennünket, hogy műszaki tudományos tapasztalatcserére, tanulmányútra, dokumentációkra az előző évben fordított keretet 1954-ben a felére csökkentsük.”

Lóránd Sára elvtársnő, aki valószínűleg ott dolgozik, pontosan ismeri a helyzetet. Csak azt szeretném megjegyezni, hogy felesleges volt azt írnia, hogy „a tárgyilagosság kedvéért”, mert minden irányú megjegyzéseket beolvastunk a mikrofonba és szükségtelen ilyen tendenciózusan kezelni... (*Helyeslés.*)

Végül sokan reklamálják, hogy nem készül jegyzőkönyv. Be kell jelentenem, hogy a magnetofonnak itt van a kis mikrofonja. A magnetofon a TTIT tulajdona, a félreértések elkerülése végett. Ennek alapján a jegyzőkönyvet utólag el fogjuk készíteni. Azonkívül két gyorsíró is itt van. (*Felkiáltások: Legközelebb a Sportcsarnokban! – További felkiáltások: A Népstadionban!*)

DEMETER JÓZSEF: Azt hiszem, hogy a műszeripar minden dolgozója örömmel vette tudomásul azt, amit második öt éves tervünk a műszeripar fejlesztésére fordít. Természetes is, ha azt vesszük, hogy egy híd exportálása esetén kilogrammonként körülbelül 9 forintot kapunk, ugyanakkor egy kilogramm műszerért 150-800 forintot tudunk kapni az exportban. Nézzük meg azonban, hogyan segíti ezt minisztériumunk és hogyan segítik felsőbb szerveink, vagy egyáltalán a kormányunk? Ha a műszeriparban valamilyen alapanyagot be akarunk szerezni, akkor mit tapasztalunk? Nemrégén lent voltunk Ózdon és finomhengereelt lemezt kértünk. Azt válaszolták, hogy sajnos, azt tonnaszámra nem tervezték számunkra, tehát nem szállíthatnak.

Azt hiszem, valamennyi műszergyár óhaját és kívánságát fejezzük ki akkor, amikor azt kérjük, hogy a mi alapanyaggyártó vállalataink termeljenek számunkra finomlemezt és finomöntéseket, a műszeriparban használatos anyagokat. Nem kell nekik azzal válaszolni, hogy számunkra ezt tonnaszámra nem határozták meg.

²⁵ Akkor a Minisztertanács munkatársa, utóbb a Külkereskedelmi Minisztérium főmérnöke.

A másik egy speciális kérdés. Tokodon kísérletezett az egyik mérnök elvtárs az optikában, a minisztérium azonban nem segítette üvegöntési kísérleteit. Éppen ezért az egyik, drága valutáért behozott üveget nem tudjuk Magyarországon előállítani, csupán azért, mert pár száz órát a kísérletezésre nem kapott, mert a kohóknak teljesíteniük kellett az üvegtermelési tervet. Melyik a drágább: 100-200 órát ráfordítani a kohóknak ilyen irányú kísérleti igénybevételére, vagy pedig sok tízezer-százezer forintot kifizetni külföldi anyagra?!

A másik! Valahány műszergyárnak – azt hiszem – a közös problémája a borítófesték behozatala. Magyarországon sehol nem gyártják, külföldről nem lehet elegendő mennyiségben behozni. Pedig csak néhány mázsáról volna szó.

Az optikusnak számolni kell számológéppel. Külföldön elektromos számológépekkel dolgoznak, nálunk pedig teknős masinát tekergetnek. Vajon kifizetődő-e, hogy ilyen módon használják ki a gazdag szellemi tevékenységgel rendelkező mérnökeinket, kutatóinkat.

Gátolja továbbá a műszeripar fejlődését a beruházások hiánya. Szeretném elmondani, hogy a Magyar Optikai Művek ez évben termelvényeinek körülbelül 43 százalékát szállítja külföldre. Ez az arány a jövő esztendőben tovább nő és azt hiszem, hogy az ötéves terv végén 73 százalékot fogunk elérni. Ugyanakkor azonban hiába kérünk egy 15 000 forintos gépet Svájcból, mert enélkül exportunkat nem tudjuk teljesíteni, nem hozzák be. Hozzanak be egyet, a legközelebbit már saját magunk megcsináljuk.

Szeretném példának felhozni, hogy lengyel elvtársak voltak itt mintegy négy évvel ezelőtt, és nekik akkor egy sem volt ebből a gépből. Most kint volt a mi küldöttségünk Lengyelországban és ott már négy van és ötöt most rendeltek ugyanebből a gépből. Kértük, hogy mintagépeket hozzunk be, és majd mi magunk gyártjuk ezután. Nem engedték meg, mert nincs rá valuta. Vajon nem volna-e gazdaságosabb, ha mi ezeket a mintagépeket behoznánk – és ennek érdekében pár ezer forint értékű devizát áldoznánk –, aminek a révén évenként mintegy 500 000 forintot tudnánk megtakarítani. Úgy látszik, hogy nálunk a gazdaságosság nem mindig számít.

A másik az új gyártmányok bevezetése. Az az érzésem, hogy nemcsak nálunk, de máshol is eleve halálra ítélik a korszerű, új gyártmányok bevezetését. Mi serkentse azt a célkitűzést, hogy új gyártmányokat vezessenek be nálunk? A fennálló miniszteri utasítások és törvények szerint nem szabad 7 százaléknál többet betervezni nyereségként, azonban 17 százalékot kell befizetni. Miből fedezzük ezt? A régi gyártmányainkból? Régi gyártmányaink korszerűtlenek, senkinek sem kellene külföldön.

De érdemes-e új gyártmányt az üzemnek bevezetni, ha így kénytelen ráfizetni? Természetesen nem. Akik megpróbálják bevezetni, vagy eladósodnak, vagy valamiképpen a fejükre koppintanak a minisztériumok, hogy miért csinálják ezt

így. A műszaki és a fizikai dolgozó elvtársak azt beszélik, hogy ha az imperialisták szándékosan képeznének ki ilyen tevékenységre diverzánsokat, akkor ezeket az eredményeket ők sem tudnák elérni.

Még egy dolgról akarok beszélni: az önköltségcsökkentésről. Azt hiszem, valahogyan szatócspolitikát folytatunk. Mit jelent ez? Valószínűnek tartom, hogy nemcsak a mi gyárunkban, hanem mindenütt így lehet, az önköltségcsökkentést a normarendezés alapján próbáljuk elérni. Ez azt jelenti, hogy a munka intenzitását növeljük a műszaki színvonal emelése helyett. Amelyik gyárban betervezik az önköltségcsökkentést, például műszaki fejlesztési terveket hajtanak végre, hogy ezt ilyen és ilyen technológiai folyamattal lehet megoldani, és azt végre is hajtják, ott magasabb önköltségcsökkentést érnek el, mint a többi gyárban. A minisztérium kapva kap az alkalmon, és jövőre már nem azt tervezteti be, mint amit az előző évben, hanem az elért magasabb százalékot, és rákényszeríti a gyárat, hogy ezt az önköltségcsökkentést kell elérnie, tehát nagyobb befizetésre kényszeríti. Mi ebből a konklúzió? Ha egy gyár lusta, nem törekszik szándékosan az olcsóbb és gazdaságosabb gyártásra, ezt nem is tervezik meg, miután nem értek el eredményeket. Amelyik gyár azonban eredményes, azt kényszerítik, hogy még jobban sarcolja a normát, és ezáltal a munkának még nagyobb intenzitását próbálják elérni. Az az érzésem tehát, hogy nem a legfőbb értéket, az embert becsülik meg. És így nem érünk el műszaki fejlesztési nívót. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Következik Sárosi Lajos elvtárs a Földalatti Vasúttól. Utána Tóth G. István mérnök az Ipartervtől.

Ismét egy-két javaslat: Fésüs Lajos elvtárs írja: „Itt ülünk már két órája. A műszaki fejlesztésről van szó, de eddig egy szót sem hallottam a második magyar ipari forradalomról, márpedig anélkül a műszaki fejlesztésről beszélni nem lehet. Javasolom, hogy a mai vita folytatásaképpen rendezzünk vitát a második ipari forradalomról.”

Két ügyrendi jellegű javaslat is érkezett. Az egyik: megszületett-e a határozat, hogy kiadják a Petőfi Kör vitáit, vagy még mindig titkolódzás folyik Körünk körül. (*Taps.*)

A másik: Igen sok értékes javaslat elhangzik a Petőfi Kör vitáin. Feltétlenül szükséges volna megvalósítani, hogy ezeket a javaslatokat sajtó útján nyilvánosságra hozzák, mert ez biztosítaná gyorsabb megvalósításukat.

Azt hiszem, nem kell külön hangsúlyoznom, hogy a Petőfi Kör vezetősége nagyon örül annak, ha a Petőfi Kör vitáinak helyes és tárgyilagos a sajtóvisszhangja. Ezek az elmúlt három-négy hét folyamán örvendetesen megnöttek. Néhány lap – lényegében valamennyi napilap – ismertetéseket közöl a Petőfi Kör vitáiról. Most is felhasználjuk az alkalmat arra, hogy felkérjük a jelen lévő újságírókat, hogy a mai vitáról is számoljanak be.

Arra a javaslatunkra, amely a Petőfi Kör pedagógiai vitáján elhangzott, hogy a Szabad Ifjúság egy oldalt biztosítson egyszer egy héten a Petőfi Kör vitáinak ismertetése céljára, a DISZ Központi Vezetősége még nem adott választ. Reméljük, hogy ez kedvezően fog elintéződni.

Sajnos, ugyancsak nem tudok kedvező választ adni még a Petőfi Kör vitáinak kiadására vonatkozóan. Kivéve egy vitát. A tavaszi eredményes történešzvitánk egy-két héten belül az Ismeretterjesztő Társulat kiadásában könyv alakban meg fog jelenni.²⁶

Ami a külön lapot illeti, a Petőfi Kör vezetősége egyetért ezzel a javaslattal. Ismételten leszögezzük, hogy a fiatal értelmiségnek és az egyetemi hallgatóság-
nak országos politikai hetilapra van szüksége. Reméljük, hogy az illetékes szervek ezt a javaslatot is minél előbb kedvezően fogják elbírálni.

Közben jött egy levél, amelyben Valkó elvtárs a MTESZ-től közli, hogy a Műszaki Élet ezt a vitát lehozza. Köszönjük szépen.²⁷

Szigeti György javasolja, hogy Nagy Elek és Fischer Ferenc hozzászólását közöljék a rádióban. Azt hiszem, ezzel is egyet lehet érteni.

Mi az oka annak, hogy Ceglédi Lászlóné elvtársnő és mások most is a lépcsőn ülnek – és miért nincs megfelelő befogadó képességű terem? Nem olyan egyszerű ez a dolog. Ez az egyik legnagyobb befogadó képességű előadóterem Budapes-
ten... (*Élénk közbeszólások: A Sportcsarnok!*) ...A Sportcsarnok valóban nagyobb, sőt a Tiszti Ház is nagyobb,²⁸ de ott már történt egy-két baj. Az aulában viszont kiállítás van. Legközelebb meg fogjuk kérni a Közgazdaság-tudományi Egyetem vezetőségét, hogy az aulát bocsássa rendelkezésünkre.

Sárosi Lajos elvtársé a szó.

SÁROSI LAJOS: Kedves Kollégák! A Földalatti Vasútnál dolgozom. Valószínű, hogy a hallgatók közül sokan vannak, akik érdeklődnek a földalatti vasút iránt. A földalatti vasúttal kapcsolatban sok vitán vettem részt, sok szenvedélyes és éles vita volt erről. A mai vitán a műszaki fejlesztésről és a fiatal értelmiségről van szó. Ellenben ha valakinek valamilyen kérdése van a földalatti vasúttal kapcsolatban, akkor a hozzászólások után szívesen megadom a választ az elhang-

²⁶ A Petőfi Kör történešzvitája sem jelent meg végül könyv alakban. Már az is bátorságra vallott, hogy a TTIT stencilezett változatban kiadta a vitát, amely igen szűk körben vált hozzáférhetővé. A forradalom előtt ezenkívül csak a filozófiai vitát publikálta a *Filozófiai Értesítő* c. folyóirat. A többi vita csak 1989 után láthatott napvilágot jelen sorozatunkban.

²⁷ Valkó Endre, a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetségének főtitkára. A vitát Aba Iván, a lap szerkesztője közlésre megszerkesztette, de a lap a forradalom kitörése után már nem jelent meg. November 4-e után nyilvánvalóan fel sem merülhetett a közlés.

²⁸ Utalás a Petőfi Kör sajtóvitájára.

zott kérdésekre – a legjobb tudomásom szerint elmondom azt, amit tudok –, de most ehhez a vitához szeretnék hozzászólni.

Amikor erre a vitára készültem, sokat gondolkoztam azon, hogy milyen vázlatot csináljak, és a sok vázlatkészítés között nem tudtam megtalálni, hogy melyik lesz a legjobb, amelynek az alapján megtarthatom hozzászólásomat. Most kissé elfogult vagyok, de mégis megkezdem hozzászólásomat, bár lehetséges, hogy nem a legjobb vázlat alapján. Úgy gondolom, hogy a fiatal műszaki értelmiség problémáiról kezdek beszélni – tehát a sorrendet megfordítom –, és utána beszélek a műszaki fejlesztés kérdéséről.

1946-ban kezdtem el az egyetemet, ahol mind többen voltunk olyan hallgatók, akik a tanulás és az anyagi gondok mellett politikával is foglalkoztunk, és – most már visszagondolva – talán kissé többet is foglalkoztunk politikával a kelleténél. Kikerülve az egyetemről, hamarosan rájöttem – nemcsak én, hanem a többi kollégám is –, hogy a munkahelyeken nem nagyon szeretik az ilyen politizáló fiatal mérnököket. Azt mondták, hogy először tanulják meg a szakmájukat, és azután járjon a szájuk. Hát igen, hol helyesen, hol helytelenül mondták, sokszor igazuk volt.

Két-három év után, amikor a mérnöki szakma egyes területeit alaposan megismertük, akkor sem lettünk sokkal kedveltebbek, legalábbis így tapasztaltam. Miért? Úgy éreztem, hogy bizonyos mértékig egyrészt a régi szakemberek voltak féltékenyek, másrészt a csupán politikai tudással rendelkező gazdasági vezetők. Olyan szakember, aki politikailag is képezi magát, politikai kérdésekkel is foglalkozik, valószínűleg – gondolták ők – jobban el tudja látni azokat a feladatokat, amelyeket pillanatnyilag ők, a csak szakemberek, vagy a csak politikailag képzettek végeztek. Sajnos, ezzel tudom megmagyarázni, hogy mint fiatal mérnök senkitől sem kaptam őszinte segítséget, őszinte támogatást a felmerülő szakmai és politikai kérdések megoldásában.

Mint fiatal műszaki értelmiségi, a műszaki fejlesztéssel kapcsolatban sokszor elkeserítő, hiábavaló küzdelmet folytattam, és sokszor egészen kétségbeestem egy-egy műszaki kérdés megvalósításakor. A Központi Vezetőség júliusi határozata után, és az azt megelőző novemberi határozat után – amely a műszaki fejlesztésről szólt – úgy éreztem, hogy sokkal könnyebbé vált a műszaki fejlesztés kérdéseivel való foglalkozás, és eredményesebben lehet műszaki kérdéseket megoldani a saját szakmánk területén.

Közben egy kérdés érkezett hozzám. Ígéretemhez híven, a végén fogok rá válaszolni. (*Élénk közbekiáltások: Most!*) A kérdés az, hogy meddig jutott a földalatti vasút építése? (*Élénk közbeszólások: A végén!*) Igen, a végén, és akkor talán mást is mondok a földalatti vasúttal kapcsolatban.

Most a határozatról szeretnék beszélni. Hogyan látom én szakmám területén, e két határozat után, a műszaki fejlesztés kérdését? Megmondom kereken, hogy

egy év után, amely eltelt a novemberi határozat óta, a magam és kollégáim munkáját megnézve, azt látom, hogy semmivel sem jutottunk előbbre az építőipar területén a műszaki fejlesztés kérdésében, sőt egyes esetekben most még nehezebb egy műszaki fejlesztési kérdést megoldani, mint annak idején.

Az építőipar területén dolgozom. Ha valahol olcsóbb építőanyagot akarunk használni, modernebb és újabb anyagot, akkor hogyan néz ez ki? A jelenlegi prémiumrendszer esetében kevesebb, illetve semmi prémiumot nem kap, aki olcsóbb anyaggal dolgozik. Ez így van. Azért nem kap prémiumot, mert az olcsóbb anyag után az egy főre jutó termelési érték kevesebb, és az anyag után járó rezszi is kevesebb, tehát kevesebbet tud megtakarítani, és így kisebb lesz az önköltségcsökkentés, tehát kevesebb lesz a prémium is. Ezen visszásság, tehát a jelenlegi termelői árrendszerben meglévő visszásság és a prémiumrendszerben meglévő visszásság, azt eredményezi, hogy a mi fiatal műszaki értelmiségünk azért, hogy dolgozó társainak tudjon prémiumot biztosítani, árkérdésekkel foglalkozik, és erről folytat szenvedélyes vitákat. A műszaki fejlesztés kérdésével azonban nem foglalkozik, mert az nem biztosít számára prémiumot, azért nem kap elismerést. Elismerést az kap, aki nagyszerűen teljesíti az önköltségtervet, mert egy árat különböző ügyeskedésekkel felemelt.

Szeretnék röviden beszélni az újításokról, mert ez eléggé sérelmes kérdés nálunk. Több mint egy éve foglalkozunk vállalatunknál a hazai pneumatikus betonszárító berendezés elkészítésével. Ez egy nagy jelentőségű építőipari gép lenne, amelyet külföldön, különösen Nyugaton már széles körben alkalmaznak. Ez év májusában elkészült egy prototípus és a kísérletek, majd a most folyó üzemi munka teljesen igazolták elképzeléseink helyességét. Ennek ellenére a KPM X. főosztálya csak parázs veszekedés után fogadta el a KPM területére, mint bevezetendő kísérleti újítást, de ez is csak terv maradt, mert, sajnos, több mint két hónapja várjuk, hogy melyik lesz az a KPM-munkahely... *(Felkiáltások: Idő!)*

A műszaki fejlesztésben tehát nehézségeink vannak. Számptalan elkeserítő dolog történt, de mi úgy látjuk, hogy a fejénél kell kezdeni a dolgot. Azokért a hibákért, amelyek az építőiparban vannak, először is Szijártó elvtárs és Bebrits elvtárs²⁹ a felelős. Mi azt az elvet valljuk, hogy a fejétől bűdösödik a hal. *(Taps.)* Nagyon szeretnénk, ha a mi miniszter elvtársaink titkárnóktól körülbástyázott szobáikból lejönnének munkahelyeinkre. Hat éve dolgozom már az építőiparban, de miniszterrel-miniszterhelyettessel munkahelyen még nem találkoztam. *(Máté György: Örüljön neki!)* Sajnos azoknak a kollégáimnak, akik találkoztak, nagyon szomorú tapasztalataik vannak. *(Derültség.)*

²⁹ Szijártó Lajos (1896–1966) építésügyi miniszter, Bebrits Lajos (1891–1963) közlekedés- és postaügyi miniszter. Tisztségükből október 24-én, illetve október 29-én váltották le őket.

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Még egypár kérdés érkezett, felolvasnám őket.

Az első kérdés: „Nézeted szerint elkészül-e valaha a földalatti?” (*Derültség.*)

A második kérdés: „Mekkora százalék az állagveszteség az eddigi beruházásban és eddig mibe került a földalatti?” (*Kiss Árpáddal való rövid megbeszélés után*): „Éberségi” tárgyalás folyik. Azt hiszem, hogy Sárosi elvtársat olyan válaszok megadására még az egybegyűlt nagyszámú közönség sem kényszerítheti, amelyek kétségtelenül államtitkok tárgyát képezhetik. (*Felkiáltások: Miért államtitok?*) Az egy másik kérdés. (*Derültség.*) A magam részéről egyet értek, hogy nem kellene titoknak lennie, de Sárosi elvtárs most egy helytelenül érvényben lévő szabályt nem hághat át saját felelősségére sem.

SÁROSI LAJOS: Az első kérdés az volt, hogy nézetem szerint elkészül-e valaha a földalatti. Az első, amit szeretnék itt tisztázni, hogy a budapesti földalatti megépítésének műszaki akadályai nincsenek. A magyar mérnökök tanultak, tudnak már annyit, hogy Budapesten meg tudják építeni a földalattit. A földalatti vonalában nincsenek melegvíz-források, ahogyan sokan mesélik. Aki nem hiszi, jöjjön el holnap, megfürödhöz nálunk az ottani meleg vízben, de azután tüdőgyulladás, reuma és hasonló károk kigyógyítását már nem vállaljuk.

A másik kérdés az volt, hogy mikor épül meg a budapesti földalatti. Ez gazdasági kérdés: mikor adnak nekünk annyi pénzt, hogy meg tudjuk építeni. Az én véleményem szerint a földalatti építésének az elkezdése időszerű volt, mert Budapest olyan világváros, amelynél alacsonyabb lélekszámmal rendelkező olasz nagyvárosokban is van földalatti, mint amilyen Nápoly és Róma. Továbbá Budapestnek éppen az a sajátossága, hogy belvárosa sűrűn lakott, a gyári részek pedig kívül vannak, és ebből adódik, hogy nagy a távolsági forgalom. Hogy Budapesten nincs nagy autóforgalom, az bizonyos mértékig kétségtelenül mellett szól, hogy nincs még szükség földalattira. De azt mondjuk, hogy utolérjük és elhagyjuk Nyugatot. Ha nem is futballozom, de vagyok olyan optimista, hogy tíz év múlva nekem is lesz autóm.³⁰ (*Taps.*) Ha pedig az autóforgalom legalább olyan mértékben fejlődik, mint egy szegényebb kapitalista országban, akkor feltétlenül leszorul a felszíni közlekedés és földalattira szükség lesz. Márpedig, ha tíz év múlva szükség lesz a földalattira, akkor már holnap el kell kezdeni építeni. De nem úgy, ahogyan 1950-ben kezdtük, hogy mindent bele, nem számít semmi, hanem megfontoltan, okosan és csak annyi pénzzel, amennyi tényleg rendelkezésre áll. Az, amivel most el lehetne indítani a földalattit, egészen kis összeg. (*Közbeszólás: Az összegről is!*) Azt tudjuk, hogy először két és fél milliárd forint

³⁰ Magyarországon 1956 előtt szinte csak válogatott futballisták jutottak magán-személygépkocsihoz.

volt előirányozva a földalattira. Ez nem államtitok, annak idején benne volt az ötéves tervben. Ennek nem költöttük még el a felét sem arra, ami a földalattiban eddig benne van. A durva munkának – tehát a földalattitársaságok kiépítése, az alagutak – 60 százaléka elkészült. Az egész készültségi fok körülbelül 30-40 százalék.

Ezt azért mondom el, mert általában olyan híresztelések vannak, hogy milliárdokat költöttünk a földalattira. Nem költöttünk még egy milliárdot sem, csak közel annyit. (*Zaj.*) A földalattinak a jelenlegi állapota természetesen állandóan romlik, tehát ezért gazdaságos minél előbb befejezni ezt a vonalat. A szellőzők nincsenek meg és nincs teljesen befejezve a mélyépítési munkáknak nagy része. Azt hiszem, hogy az eddigi kérdésekre válaszoltam.

Pótlólag még beérkezett az a kérdés, hogy mi igaz abból, hogy a svédek vagy a svájciak elvállalták a földalatti befejezését bizonyos üzleti és nem politikai feltétellel. Én nem tudok róla. Vállalatomnál sem tudnak. Azok a miniszterhelyettesek, akikkel beszélek, szintén nem tudnak róla, legalábbis én nem tudok róla. Hivatalosan nem tudok. (*Derültség.*) Bocsánat, hogy mit beszélnek, az egy más dolog, viszont én hiszem, hogy ez nagyon jó üzleti vállalkozás lenne. (*Derültség.*)

A következő kérdés: (*Olvassa.*) „Igaz-e, hogy csak politikai okok miatt nem használják a földalattinak azt az állagmegóvó módszerét, hogy meszes vízzel teleengednék, ami évi körülbelül 40–60 millió forint megtakarítást jelentene?”

Többször elhangzott nálunk, hogy a megépült részt áraszák el – ezek szerint meszes vízzel – és akkor nem kell az állagot megóvni. Mindenesetre az évi 40–60 milliónál kevesebbet lehetne megtakarítani, ha ez a megoldás beválnék. Egyik munkahelyünkön ezt a módszert alkalmaztuk. De az a helyes állagmegóvás, ha a félig befejezett munkákat szigeteljük és minél előbb megindul a forgalom.

Újabb kérdés érkezett hozzám: (*Olvassa.*) „A műegyetemi hallgatók kérdezik, hogy az illetékes szakemberek nem látták-e előre a próbafúrások után a várható kudarcot?” Hozzászólásom első részében megválaszoltam, hogy nem műszaki okok, hanem pénzügyi okok miatt nem épült meg a földalatti. Mi örülnénk a legjobban, ha lenne pénz és meg tudnánk építeni.

Még egy kérdést érkezett: (*Olvassa.*) „Kit vontak felelősségre azokért a súlyos anyagi károkért (*Felkiáltások: Senkit!*), amelyek a helytelen gazdasági tervezésből adódtak?” A gazdasági tervezést nem mi végeztük, nem mi határoztuk meg, hogy mennyi pénzt kapunk a földalattira. (*Taps.*)

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: Tóth G. István mérnök következik felszólásra az Ipartervtől.

Egy kérdés érkezett Kiss elvtárshoz: (*Olvassa.*) „Miért használják a Kossuth-díjat politikai célokra? Konkrétan: Csanádi György, a MÁV vezérigazgatója

Kossuth-díjat kapott a vasút korszerűsítésében elért nagyszerű eredményeiért.³¹ (*Derültség.*) Hol ez a korszerűsítés? A vasút a legelmaradottabb Európában és nem fejlődés, de visszafejlődés tapasztalható. Másik példa: a könnyűipari miniszter 1954-ben Kossuth-díjat kapott a könnyűipar fejlesztéséért. Ez elsősorban kötelessége. Barna Péter.” Kiss elvtárs válaszol. (*Derültség.*)

KISS ÁRPÁD: Személyes megtámadtatás címén!³² A könnyűipari miniszter nem a könnyűipar fejlesztéséért kapta a Kossuth-díjat, hanem azért, mert a legnehezebb időszakban, anyagi ellátottság nélkül, eszközök teljes hiányában az egész magyar népet derekasan felöltöztette. (*Taps.*) Magyarországon ebben olyan eredményeket értünk el, hogy az ENSZ kiküldöttje, aki legutóbb itt járt és a baráti országokban is hasonló tanulmányokat végzett, felkeresett engem és gratulált ehhez a munkához. (*Taps.*) A minőségi eredményeken túl sikerült biztosítani a sajátos magyar ízlésnek megfelelő, bármilyen irányból jövő, de előremutató divatelemek felhasználásával az ízléses tömegkonfekció iparát és a megfelelő minőségű textilipart. (*Felkiáltás: A könnyűiparban dolgozom és a könnyűipar visszakívánja ezt a minisztert. – Taps.*) Ezek az eredmények nagyrészt a könnyűipar önellátása révén jöttek létre. A legnagyobb nyugati textilipari bessz időszakában a magyaros motívumok felhasználásával olyan mértékben fejlesztettük az exportot, hogy viszonylagosan a világ legnagyobb textilipari exportőre, Japán után másodiknak következünk a világpiacon. Ezeknek a cikkeknek az exportjával biztosítottuk Magyarország viszonylag igen magas természetesbőr-importját, a pamutot és az Ausztráliából jövő importgyapját.

Ami Csanádi György Kossuth-díját illeti: Én javasoltam őt, mint a Kossuth-díj bizottság alelnöke. Helytelen volt azonban az indokolás. Csanádi elvtárs tudományos munkássága a vasútfejlesztés terén, különösen Franciaországban elismert. Körülbelül ugyanaz a helyzet, mint a könnyűipar esetében, hogy relatíve kell megítélni az ő munkásságának az eredményét. Hol lenne a vasút ilyen ellátottság mellett, ilyen előfeltételek mellett Csanádi munkássága nélkül!

Javasolom, hogy ezt a kérdést még egyszer relatíve vizsgálják meg. Ha vizsgálataik során nem lesznek az eredménnyel megelégedve, térjünk vissza a dologra. Érdemes ezt a kérdést relatív szemlélettel újra megbeszélni. (*Taps.*)

³¹ Csanádi György (1905–1974) mérnök, akadémikus, mint a MÁV vezérigazgatója 1956-ban kapott Kossuth-díjat a magyar közlekedéstudomány fejlesztésében elért eredményeiért. Utóbb közlekedés- és postaügyi miniszter, ill. a miniszter első helyettese.

³² Kiss Árpád 1950–1954 között könnyűipari miniszter volt, Kossuth-díjat 1954-ben kapott.

HEGEDŰS B. ANDRÁS elnök: A következő felszólaló Tóth G. István mérnök az Ipartervtől.

TÓTH G. ISTVÁN: Kedves Elvtársak! Mielőtt egy pár sort felolvasnék abból a levélből, amelyet Farkas Mihály volt miniszter elvtárshoz³³ ... (*Közbekiáltások: Volt elvtárshoz!*) ... volt elvtárshoz küldtem, szeretném megemlíteni, hogy azok közé az értelmiségi dolgozók közé számítok, akik a munkapadból kerültek az egyetem padjaiba, és többé-kevésbé sikeresen elvégeztem a műszaki egyetemet.

Mielőtt a levelet megírtam volna, hetekig tépelődtem és gondolkoztam a magyar ipar szomorú helyzetén, a helytelen és rossz munkatervezésen, amely abban az időben jellemezte a magyar ipart, és gondolkoztam azon, hogy mit lehetne tenni. Tudniillik a levelet 1954. november 10-én írtam. Gondolkodtam azon, mit kellene tenni, hogy a fejlődés egészséges irányban haladjon. Meg kell mondanom, hogy abban az időben – és ma sem – vagyok egyedül, sokan szeretnék a hibákon javítani, de feltesszük a kérdést: hogyan, hol és mint kezdjük legelőször.

Levelem lényegében a következőket tartalmazza, részleteket szeretnék felolvasni belőle: (*Olvassa.*) „Azok az eredmények, amelyeket dolgozó népünk 1949-ig elért, csodálatosak, és az eddigi vezetés, azok a komoly harcok, amelyekre a párt mozgósított, a dolgozó nép mindig tettekkel válaszolt. Az a hangulat, amely addig uralkodott a nép körében a párt politikája mellett, igazán őszinte volt. De az, ami 1950-ben kezdődött és folytatódott 1953 júniusáig, sőt, mondhatnám, napjainkig, az a dolgozók körében visszatetszést, sőt jogos elkeseredést szült. A dolgozók életszínvonala erősen visszaesett, munkájuk, áldozatvállalásuk megnövekedett, többet és többet kellett nekik dolgozniuk. Nem akarom itt említeni azokat a hibákat, amelyek azóta felszínre kerültek már, és tisztában kell Önöknek lenniük azzal, hogy ezek óriásiak. Hiszen ha beszélek munkásokkal, azokkal, akikkel azelőtt együtt dolgoztam, vagy villamoson hallom beszélni az embereket, vagy pedig abban a házban, amelyben lakom, elbeszélgetek a szomszédokkal, ez arra figyelmeztet, hogy írjam le ezeket a sorokat. Önről, Farkas elvtárs, azt olvastam, hogy derűs, közvetlen, megérti a dolgozók kívánságát, baját. Hát, Farkas elvtárs, ezek a kívánságok nem nagyok – csak élni akarnak a dolgozók becsületos munkájuk után. Hát ez a munka, amelyet üzemekben a dolgozók végeznek, sajnos nem mindig becsületos. Miből adódik ez? Adódik abból, hogy a dolgozó ember kereseti lehetősége erősen le van csökkentve, a helytelen munkatempó, a helytelen norma miatt. Helyesnek tartom a józan, reális

³³ Farkas Mihály a levél megírásakor az MDP KV ideológiai ügyekért felelős titkára, azt megelőzően honvédelmi miniszter. A vita idején már előzetes letartóztatásban volt.